

Jeanstygets livscykel

VI HAR GRANSKAT SLUTFASEN av tillverkningsprocessen, då jeansen skärs, sys ihop, tvättas och slits för att få den rätta looken. Men jeansens miljöpåverkan börjar långt tidigare än så.

Bomullen som jeansen består av är en törstig och bekämpningsmedelskrävande gröda som skördas under mycket tuffa förhållanden. I Gunilla Anders bok *Bomull* beskrivs hur bomullen från Uzbekistan, en av världens största producenter av bomull, skördas av minderåriga som kommenderas ut i fälten med minimal betalning. Bevattningen av bomullsfälten har där nästan helt tömt den en gång så stora Aralsjön på sitt vatten, med katastrofala miljöeffekter som resultat.

Efter skörden ska bomullen rensas, tvättas, spinnas, färgas och vävas innan den når fabriker. De olika stegen i tillverkningsprocessen sker också oftast i olika länder. Transporterna där emellan har stor påverkan på miljön i form av utsläpp.

Jeanstillverkning är en arbetsintensiv industri, som karakteriseras av låga löner, mycket övertid och dåliga arbetsförhållanden. Arbetarna utsätts för dammiga och bullriga miljöer, och farliga kemikalier.

Ekologisk bomull står för 1,1 procent av den totala mängden bomull som odlas, och 2009–2010 ökade den ekologiska produktionen med 15 procent. Indien, Syrien och Turkiet är de ledande producenterna av ekologisk bomull.

Rättvisemärkt bomull garanterar att odlarna får bättre pris för sin gröda. Rättvisemärkt bomull produceras främst i Indien, Senegal och Mali. Problemet med rättvisemärkt och ekologisk bomull är att koncepten bygger på långsiktighet – det tar tid att ställa om odlingen till ekologisk, och med rättvisemärket vill man bygga varaktiga affärsrelationer för att undvika att utnyttja odlarna. Detta står i skarp kontrast med den snabba modeindustrin, där butiker och affärskedjor raskt måste ställa om sin produktion för att kunna snappa upp de växlande trenderna. ○

VEM FÅR VAD AV JEANSEN?

Bara en procent av priset på ett par jeans går till den som har tillverkat dem. Största delen går till återförsäljare och skatt, följt av administration och reklam för märket.

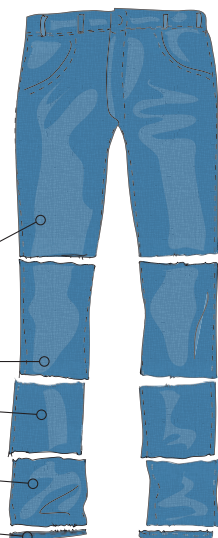
Återförsäljare och skatt: 50 %

Märke, administration och reklam: 24 %

Transport: 13 %

Fabriken som tillverkar jeansen: 12 %

Arbetare: 1 %

ETISKA TIPS:

KÖP SÄLLAN OCH ANVÄND LÄNGE!

- ▶ Motstå att köpa nya jeans bara för att de är på rea.
- ▶ Köp gärna begagnade jeans.
- ▶ Köp inte förslitna jeans. De håller kortare och kan ha varit sandblästrade.
- ▶ Tvätta på låg temperatur.
- ▶ Använd pulvertvättmedel i låga doser, och inget sköljmedel.
- ▶ Hängtorka i stället för att torktumla.
- ▶ När du har tröttnat eller vuxit ur jeansen, ge dem till en kompis eller till en välgörenhetsaffär.

VATTEN:

7 000 LITER

krävs för att producera 1 kg bomull

GIFTER:

10 %

av världens bekämpningsmedel går till bomullsodling, trots att den endast upptar 2,5 procent av jordbruksmarken

PRODUKTION:

21,8 MILJONER TON

bomull odlades i världen år 2009/2010

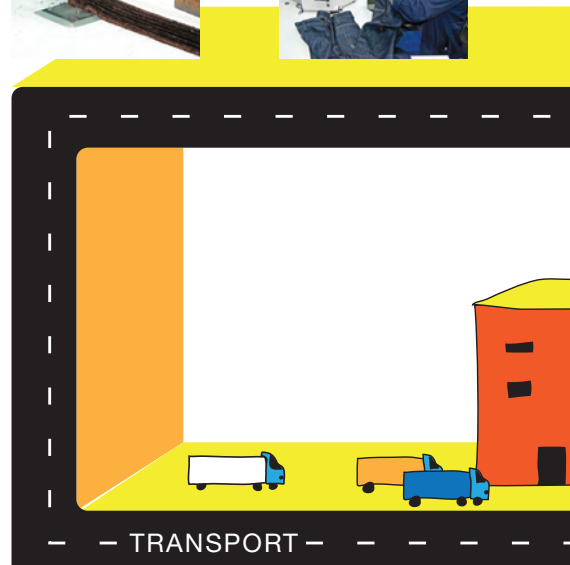
ODLING

Bomull odlas främst i Kina, Indien, Pakistan och Uzbekistan. Bomullsodlingarna kräver stora mängder vatten, ungefär 7 000 liter per kilo tyg. Inom bomullsodlingen används också stora mängder gödnings- och bekämpningsmedel, som har negativ effekt på vattenlevande organismer. Bomull odlas på ungefär 2,5 procent av världens jordbruksmark men använder hela 10 procent av världens bekämpningsmedel.

De olika bitarna sys ihop med symaskin. Därefter sätts nitar, knappar och etiketter fast. Arbetarna jobbar oftast långa dagar med mycket övertid.

Standardmodellen för ett par jeans har fem fickor och sys ihop av femton bitar tyg.

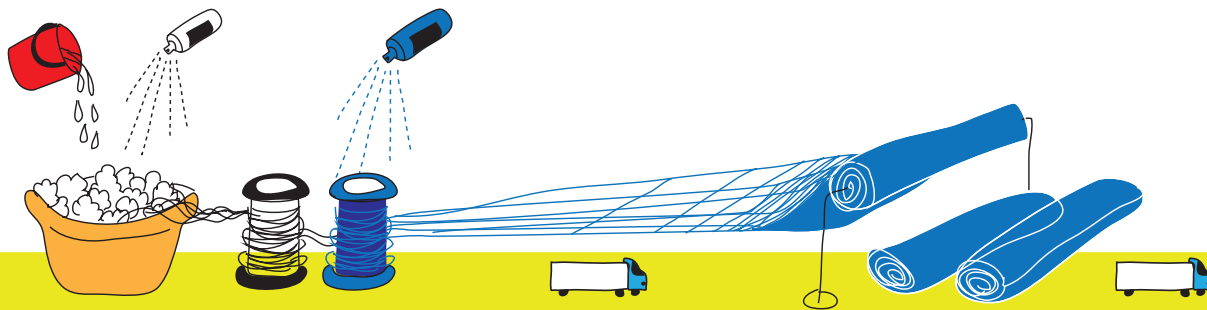
TVÄTT OCH SPINNING

För att göra tråd av bomullsfibrerna måste bomullen spinnas, vilket är energikrävande och orsakar luftföroreningar och klimatförändringar. Innan den kan spinnas måste bomullen tvättas, och då används stora mängder vatten och tvättmedel. För att underlätta spinnandet används olika kemikalier som paraffin, vax eller oljor som sedan tvättas ut. Spinnandet utförs ofta i länder där arbetskostnaden är låg, som till exempel i Kina och Tunisien.

VÄVNING OCH FÄRGNING

Bomullstråden tvättas, bleks och färgas med indigo för att få sin blåa färg. Förr användes indigo från en växt, men i dag är den framställd kemikaliskt. Färgen som blir över dumpas oftast rakt ut i vattnet och kan ha stor påverkan på miljön. I den mexikanska staden Tehuacan, som tidigare hade stor jeansproduktion, blev kanalerna blåfärgade på grund av detta.

Färgerna är hälsofarliga både för konsumenterna och för dem som tillverkar jeansen. Några av färgerna är cancerframkallande, och de allra flesta är allergiframkallande. De som arbetar med färgningen har sällan tillräcklig utbildning eller skyddsutrustning. Färgningen utförs ofta i länder som inte har några lagar om att samla in och behandla avloppsvatten, eller där korruption gör det möjligt att kringgå detta.

TRANSPORT - - - - - TRANSPORT - - - - - TRANSPORT

Jeansen tvättas med pimpsten för att få det rätta, slitna utseendet. Tvättan är oftast en av de mest riskfyllda delarna av tillverkningen eftersom där används mycket kemikalier.

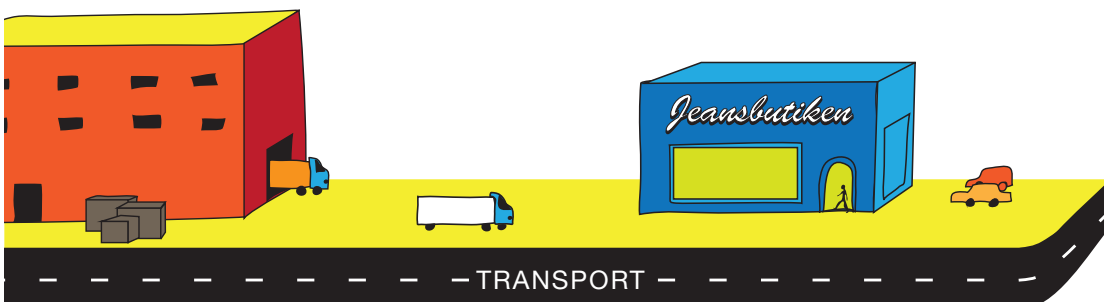
Ibland slipas jeansen med sandpapper i stället för att stentvättas. Då blir slitningen mer fokuserad på vissa delar av jeansen.

Jeansen kan också sprayas med kemikalier. Oftast används inte tillräckligt med skyddsutrustning.

Slitet i 3D. För att få fram den mode-riktiga effekten av de veck som bildas när man sitter ner fixeras jeansen med bland annat formaldehyd.

PRODUKTION
I VÄRLDEN:

5 MILJARDER

jeans

FÖRSÄLJNING I EUROPA:

389 MILJONER

jeans

ÅRLIG KONSUMTION
I SVERIGE:

1,67 PAR JEANS

per person